

Forrás: <http://www.folyoirat.tortenelemtanitas.hu/2013/07/devenyi-anna-tanulmanyi-verseny-maskepp-04-02-12/>

Dévényi Anna

Tanulmányi verseny - másképp

Kreatív történelem – Fából vasparipa, az ipari forradalmak kora országos középiskolai tanulmányi verseny

a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Történettudományi Intézete és a Pécsi Tudományegyetem Babits Mihály Gyakorló Gimnáziuma szervezésében

„Nem nagyon érdekelt a történelem” vallották be a döntő résztvevői közül többen is, beszélgetéseink során. Azért jelentkeztek, mert kreativitásuk miatt vonzóknak találták a feladatokat. Aztán az ipari forradalom találmányai közötti összefüggések felgombolyítása, egy elképzelt világkiállítás helyszínének és programjainak megálmodása, egy városka századfordulós hétköznapijainak életre keltése közben észrevétlenül rabul ejtette őket – a történelem! A Kreatív történelem tanulmányi verseny elérte első és legfontosabb célját.

A verseny minden évben egy, a történelem érettségien jellemzően előforduló, hangsúlyos téma feldolgozását tűzi ki célul. A felkészülés során a vetélkedő résztvevői nem csupán intenzívebb és komplexebb tudást szereznek a témakörrel kapcsolatban, de a feladatok elkészítése révén a múlthoz fűződő kapcsolatuk is személyesebbé válik.

A feladatok vonzerejét, a kreativitás motiváló hatását bizonyítja, hogy a versenyre több mint 140 négyfős csapat nevezett az ország szinte minden pontjáról. A háromfordulós vetélkedőn jó pár olyan diák is megmérettette magát, akik a verseny idejei témáját, az ipari forradalom korát még nem tanulták a középiskolában (a 9. és 10. évfolyamos diákok), de hajlandók voltak a játék kedvéért elmélyedni a korszakban, sőt komoly kutatómunkát is folytatni.

A döntőbe jutott 8 csapatot arra kértük, készüljenek 5-10 perces kreatív bemutatkozással, hogy kicsit megismerhessük egymást. Ezekből megtudtuk, hogy a csapatok a felkészülés során megtanulták, hogyan kell könyvtári, sőt levéltári kutatómunkát végezni – örömmel. Az is kiderült, hogy a diákok kreativitása valóban nem ismer határokat, a bemutatkozások rendkívül tartalmasak, ötletesek és szellemesek voltak, s nagy műfaji változatosságot mutattak. Láthattunk rövid – saját készítésű – videókat, színpadi jelenetet, hallgathattunk saját költésű verset és dalt is.

A vetélkedő során igyekeztünk a hangsúlyokat a versengésről az együttműködés felé terelni. A csapatokon belüli kooperációra az összetett feladatok jó lehetőséget adtak, a négyfős kis társaságok a felkészülés során valódi kis közösségekké kovácsolódtak. A döntő résztvevőit az említett bemutatkozó program

után kooperatív játékokkal igyekeztünk közelebb hozni egymáshoz a verseny előtti estén. Szívet melengető érzés volt, amikor ezután elcsíptem két különböző városból érkező diák beszélgetését: „*Rád már biztosan nem fogok vetélytársként nézni holnap!*” Valóban fontos volt, hogy a vetélkedés mellett az együttműködésre is képesek legyenek a csapatok, hiszen a döntő feladatai között több olyan szituációs és vitagyakorlat is volt, melyekben egymásra építve, egymásra reflektálva lehettek csak eredményesek.

Nem túlzás azt állítani, hogy a versenykiírás és a feladatok (melyeket a verseny honlapján, 2012 augusztusában tettünk közzé: www.kreativtortenelem.hu) megmozgatták az egész országot. Az első fordulóra, mint már említettem, több mint 140 csapat adta be nevezését hazánk szinte minden pontjáról. Az írásban beküldött pályamunkák közül a 80% felett értékelhetők jutottak tovább a második, szintén írásbeli fordulóra, ezt 21 csapat teljesítette. Innen a legjobb 8 csapat kapott meghívást a 2013. április 5-6-án, Pécsen megrendezett döntőbe.

A versenyfeladatok

Az első fordulóban a csapatoknak két feladatot kellett teljesíteniük. Az angol textilipar példáján a szövés és a fonás fejlődésének összefüggéseit kellett bemutatniuk 1730-1840 között egy folyamatára segítségével. Ebben be kellett mutatniuk az alapanyagok változásait, a technikai találmányokat, ezek egymásra és a termelésre gyakorolt hatását. Az ábrához magyarázó képeket, rövid szövegeket fűzhettek.

A második feladat egy elképzelt, 1845-ös világkiállítás bemutatása volt, az expóról készült prospektus formájában. Az expón az ipari forradalomhoz köthető találmányokat lehetett bemutatni. A világkiállítás fiktív, de a bemutatott személyek, találmányok, művészeti alkotások, stb. csak valóságosak lehettek, a stílusban (nyelvezet, tipográfia) is törekedni kellett a korhű ábrázolásra. A prospektusnak az alábbi elemeket kellett tartalmaznia: a megnyitó ünnepség programja; a világkiállítás helyszíneit áttekintő térkép; 4 találmány illusztrált bemutatása működésük, funkciójuk és jelentőségük valamint várható gazdasági, ill. társadalmi hatásai szerint, a feltaláló rövid bemutatásával. (A teljes feladatlap az értékelési szempontokkal: <http://kreativtortenelem.hu/elsofordulo/>) Az első fordulóra beérkezett pályamunkák színvonalukban érthető módon elég vegyes képet mutattak. Mindenesetre legalább tucatnyinál éreztük azt: ez annyira gyönyörű és színvonalas, hogy hozzáférhetővé kell tennünk a szélesebb nyilvánosság számára is! Így született meg a Kreatív történelem kiállítás ötlete, mely a döntő előtti napon került megnyitásra a Tudásközpontban, a PTE Egyetemi Könyvtárának impozáns épületében, és csaknem egy hónapig volt látogatható.

A második fordulóban egy elképzelt magyarországi város infrastrukturális és demográfiai fejlődését kellett bemutatni az 1840-es és az 1910-es évek között. Támponként a diákok egy térképet kaptak az utcahálózat, az infrastruktúra, közintézmények stb. jelölésével, valamint a lakosság számára, nemzetiségi összetételére vonatkozó statisztikai adatokkal. Feladatuk ugyanezen szempontok alapján új térkép rajzolása volt a városról és a demográfiai adatok változásainak

Dévényi Anna: Tanulmányi verseny - másképp

grafikus ábrázolása. Mindezekhez magyarázó esszét kellett mellékelniük. Legnagyobb meglepetésünkre több csapat nem csak ötletes, esztétikus és szakmailag kifogástalan térképet, de makettet, sőt kész terepasztalt készített a városról. Lelkes szülők szállították távoli városokból Pécsre az értékes csomagokat. Újabb értékes műtárgyakkal bővült a kiállítás anyaga.

A város lakóinak hétköznapijait is be kellett mutatniuk az 1910-es években. A diákok három téma közül választhattak: 1. társadalmi szervezetek – egyesületi élet; 2. lakáskultúra; 3. szabadidő – szórakozás és három műfaj közül: a) napló, b) „blog” vagy c) újságcikk. A témákhoz külön-külön segítő szempontokat és szakirodalmat adtunk meg. (A teljes feladatlap az értékelési szempontokkal: <http://kreativtortenelem.hu/masodikfordulo/>)

A második fordulóra beérkezett pályamunkák értékelésénél ugyancsak nehéz dolgunk volt, legnagyobb örömünkre, hiszen csupa szakmailag igényes, színvonalas, kreatív és esztétikus munkát kaptunk. Az első és a második forduló eredményeiről, az értékelés részletes szempontjairól, a típushibákról, a zsűri szakmai reflexióiról a csapatok külön visszajelzéseket kaptak.

A döntőben, mely elsősorban szóbeli feladatokból állt, a csapatok irányított vitát folytattak az ipari forradalom környezeti és társadalmi hatásainak megítélésről. Szituációs játékban mutatták be, hogy hogyan érintették a különböző társadalmi rétegeket az ipari forradalom okozta változások. Képfelismerés, asszociációs feladat és kérdezz-felelek! játék színesítették még a programot. A zsűri minden feladat után részletesen értékelte a csapatok munkáját.

A döntő

A döntőbe az ország számos pontjáról érkeztek csapok:

- Kecskemétről (Kodály Zoltán Ének-zenei Általános Iskola, Gimnázium és Zeneiskola, felkészítő tanár: Szőke Gyuláné);
- Székesfehérvárról (Vasvári Pál Gimnázium, felkészítő tanár: Kohutné Simon Erika);
- Békéscsabáról (Széchenyi István Két Tanítási Nyelvű Közgazdasági Szakközépiskola, felkészítő tanár: Jeneiné Duna Márta);
- Szegedről (Szegedi Ipari, Szolgáltató, Szakképző és Általános Iskola Déri Miksa Tagintézményének két csapata, felkészítő tanárok: Mónok Mária és Oláhné Bányai Ildikó),
- Törökszentmiklósról (Bercsényi Miklós Katolikus Gimnázium, Kollégium és Általános Iskola, felkészítő tanár: Szabó Jusztina) és
- Budapestről (Bornemisza Péter Gimnázium, Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és Sportiskola két csapata, felkészítő tanár: Dr. Kulcsár Árpád).

Nagy örömünkre több szakközépiskola is nevezett, s a humán tudományoktól távolabb álló szakmák képviselői is nagy lelkesedéssel és eredményesen dolgoztak. Három csapat a döntőbe is bejutott, ketten dobogósok lettek, első és harmadik helyezést érve el.

Dévényi Anna: Tanulmányi verseny - másképp

A versenyt sziporkázó, ötletes és szakmailag helyes, a vizsgált történelmi kor jellegzetességeit részleteiben is visszaadó feladatmegoldásaiknak köszönhetően (beszédmód, szakkifejezések, stílus, a kor társadalmának és eszmevilágának megfelelő problémafelvetések stb.) a békéscsabai „Viharsarki vasparipák” elnevezésű csapat nyerte meg. A csapat tagjai: Gombos Friderika, Fekete Dávid, Rácz Balázs Viktor és Váczy István Dávid. (A győztes csapattal készült interjú az UnivPécs on-line kiadásában olvasható: <http://www.univpecs.pte.hu/hirek/790>) Második helyen a székesfehérvári „Kisvakond nadrágja”, harmadik helyen (mindössze fél ponttal lemaradva) a szegedi „Négypólus” csapat végzett. Ugyanakkor reméljük, hogy a döntő, sőt a korábbi fordulók minden résztvevője is nyertesnek érzi magát, hiszen mindnyájan sok új élménnyel, tudással és képességekkel gyarapodtunk a verseny során. A résztvevők elmondása szerint ez a verseny más volt, mint a többi, élvezetes, kötetlen, intellektuális élmény.

A zsűri tagjai voltak: Priskinné Rizner Erika, szakvezető történelemtanár, PTE Babits Mihály Gyakorló Gimnázium és Szakközépiskola; Dr. Nagy Mariann, egyetemi docens, PTE TTI, Újkortörténeti Tanszék; Magasi András, szakvezető történelemtanár, igazgató, PTE Babits Mihály Gyakorló Gimnázium és Szakközépiskola; Dr. Hahner Péter, tanszékvezető egyetemi docens, PTE TTI, Újkortörténeti Tanszék; Dr. Bebesi György, egyetemi docens, PTE TTI, Újkortörténeti Tanszék; Dr. Bánkuti Gábor, egyetemi adjunktus, PTE TTI, Modernkori Történeti Tanszék.

A zsűri összeállításában fontos szempont volt, hogy középiskolai tanárok és a korszak elismert kutató szakemberei is helyet kapjanak benne. Az egyetemi oktatók kiválasztásában a tudományos munkásság mellett fontos szempont volt az is, hogy a kollégák rendelkezzenek közoktatási tapasztalattal.

A verseny szakmai céljai

A Kreatív történelem tanulmányi verseny minden évben egy, a történelem érettségire jellemzően előforduló, hangsúlyos téma feldolgozását tűzi ki célul. A felkészülés során a vetélkedő résztvevői nem csupán intenzívebb és komplexebb tudást szereznek a témakörrel kapcsolatban, de a feladatok elkészítése révén a múlthoz fűződő kapcsolatuk is személyesebbé válik.

A verseny általános céljai:

- A diákok az érdekes és a kreativitásukra építő feladatok megoldásával tegyék élővé az iskolai keretek között elsajátított tananyagot.
- Képessé tegye a diákokat az önálló ismeretszerzésre, a megfelelő szakirodalmak felkutatására, illetve az áttekintett források szintetizálására, az ismeretek gyakorlati alkalmazására.
- A csapatmunka révén a diákok felismerjék a kooperáció, a közös feladatmegoldás hasznosságát, működési mechanizmusait; képesek legyenek közösen tudományos teljesítményt produkálni.
- Intenzívebbé tegye a történettudomány és a történelemtanítás (közoktatás) kapcsolatát.

Dévényi Anna: Tanulmányi verseny - másképp

- Érdekes és újszerű terepet biztosítson a tehetséges diákok kibontakozásának.
- Kedvet ébresszen a felsőfokú történelmi tanulmányok folytatására.

A felkészülést segítő, a PTE Történettudományi Intézet munkatársai és az ország más neves történészei közreműködtek abban, hogy az ipari forradalom korával kapcsolatos legújabb tudományos eredményeket tömör és közérthető formában hozzáférhetővé tegyék középiskolás diákok és tanárok számára is a PTE TTI és a PTE Babits Mihály Gyakorló Gimnázium és Szakközépiskola által 2011-ben létrehozott elektronikus folyóiratban, az *Árkádia szakmódszertani portálon* (www.arkadia.pte.hu). Tervezzük, hogy Kreatív történelem tanulmányi verseny aktuális témájához igazodva minden évben különszámot jelentetünk meg a versenyzők felkészülésének segítése érdekében (az idei különszám: http://www.arkadia.pte.hu/tortenelem/fix/archivum_tortenelem_uj).

A PTE TTI és a verseny szervezői különösen fontosnak tartják, hogy megerősítsék, szorosabbá tegyék a kapcsolatot és a szakmai együttműködést a közoktatás és a tudomány világa, illetve a közoktatás és a tanárképzés között. Ezért fontos, hogy a verseny szervezésében középiskolai és egyetemi oktatók közösen vesznek részt, hogy a középiskolai történelemtanítás, illetve a diákok igényeihez igazodó és tudományosan is megalapozott, minőségi versenyprogramot tudjunk létrehozni. A történettudományos igényesség mellett még nagyobb hangsúlyt fektetünk a szakmódszertani igényességre.

A feladatlapok összeállításában, lektorálásában és javításában részt vett a PTE Történettudományi Intézete és a PTE Babits Mihály Gimnáziuma több oktatója és a történelem tanárképzés legkiemelkedőbb hallgatói is. A hallgatók bevonását különösen fontosnak tartjuk, hiszen ezáltal szakmai gyakorlatot szerezhettek, felkészülhetnek a tehetséggondozás egyes feladatainak ellátására.

Az első Kreatív történelem tanulmányi verseny a résztvevő diákok, felkészítő tanárok, a zsűri és a szervezők egyöntetű véleménye szerint is elérte fent bemutatott céljait, sikeres volt és érdemes a folytatásra. A következő tanévre vonatkozó versenyfelhívás és az első forduló feladatai 2013 augusztusában jelennek meg a www.kreativtortenelem.hu weboldalon.

A verseny szervezői: Priskinné Rizner Erika (szakvezető történelemtanár, PTE Babits Mihály Gyakorló Gimnázium és Szakközépiskola), Dr. Nagy Mariann (egyetemi docens, PTE Történettudományi Intézet), Dévényi Anna (egyetemi tanársegéd, PTE Történettudományi Intézet), Dr. Gőzsy Zoltán (egyetemi adjunktus, PTE Történettudományi Intézet) és Boros Gábor (doktorandusz, PTE BTK Történettudományi Doktori Program).